

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE
w systemie bezpieczeństwa państwa

OD HISTORII DO WSPÓŁCZESNOŚCI

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE
w systemie bezpieczeństwa państwa

Grzegorz R. Winogrodzki

Józefów 2017

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE
w systemie bezpieczeństwa państwa

Grzegorz R. Winogrodzki

Recenzja naukowa:
prof. dr hab. Marek Kucharski
prof. nadzw. dr hab. inż. Jerzy Zawisza

Wydawca: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki
Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie
05-410 Józefów, ul. Sienkiewicza 4
tel./faks: 48 22 789 19 03, www.wsge.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@wsge.edu.pl

Nakład: 100 egz. Objętość: 7,7 ark. wyd.

ISBN 978-83-62753-81-9

Copyright by Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowywanie
i rozpowszechnianie całości lub fragmentów niniejszej publikacji
bez zgody wydawcy zabronione.

Projekt okładki:
Jadwiga Popowska

Zdjęcie na okładce Fotolia © Gajus

Skład, łamanie:
Jadwiga Popowska

Korekta:
Dariusz Saracyn

Druk i oprawa:
INTER-BOOK
Paulina i Grzegorz Indrzejczyk s.c.
Wiejca 51
05-085 Kampinos

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Rozdział 1. ORGANIZACJE NON PROFIT	11
1.1. Źródła i początki organizacji pozarządowych na świecie	11
1.2. Wybrane definicje organizacji pozarządowej	16
1.2.1. Formy prawne funkcjonowania organizacji pozarządowych ...	18
1.2.2. Podział organizacji pozarządowych ze względu na profil działalności	21
1.3. Podmioty zaliczane do trzeciego sektora	22
1.4. Zadania i funkcje organizacji pozarządowych w gospodarce	23
Rozdział 2. RATOWNICTWO SPECJALISTYCZNE	27
2.1. Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP	31
2.1.1. Rys historyczny Ochotniczej Straży Pożarnej	31
2.1.2. Struktura organizacyjna Ochotniczej Straży Pożarnej	40
2.1.3. Cele i zadania Ochotniczej Straży Pożarnej	48
2.2. Polski Czerwony Krzyż	55
2.2.1. Rys historyczny	55
2.2.2. Siedem zasad Ruchu Polskiego Czerwonego Krzyża	61
2.2.3. Cele statutowe, struktura organizacyjna oraz zadania Polskiego Czerwonego Krzyża	62
2.2.4. Pomoc socjalna Polskiego Czerwonego Krzyża	66
2.3. Związek Harcerstwa Polskiego	71
2.3.1. Rys historyczny	71
2.3.2. Cele statutowe, struktura organizacyjna oraz zadania Związku Harcerstwa Polskiego	76
2.3.3. Wychowanie do wartości	82
2.3.4. Metoda harcerska	89
2.4. Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej	93
Rozdział 3. STOWARZYSZENIA KULTURY FIZYCZNEJ	99
3.1. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	100
3.1.1. Rys historyczny Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	100

3.1.2. Struktura, cele i zadania Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	106
3.2. Górskie i Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	114
3.2.1. Rys historyczny	114
3.2.2. Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	118
3.2.3. Cele statutowe, struktura organizacyjna i zadania Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	119

Rozdział 4.

CB-RADIO	125
----------------	-----

4.1. Początki CB-Radia (początki radia obywatelskiego) – rys historyczny	125
4.1.1. Regulamin Eterowy PL-CB Radio	131
4.1.2. Urządzenia techniczne i organizacje CB-Radia	137
4.1.3. Kanały CB-Radia	138

Rozdział 5.

OGÓLNOPOLSKI SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA	143
--	-----

5.1. Społeczna Krajowa Sieć Ratunkowa	144
5.1.1. Rola i zadania Społecznej Krajowej Sieci Ratunkowej	144
5.1.2. Podstawowe cele Społecznej Krajowej Sieci Ratunkowej	146
5.2. Polskie organizacje pozarządowe biorące udział w akcjach ratowniczych	149
5.2.1. Typologia ratownictwa społecznego	150
5.2.2. Zestawienie liczbowe organizacji pozarządowych w Polsce	153
5.3. Uregulowania prawne dotyczące Krajowej Sieci Alarmowej SKSR	157
5.3.1. Analiza wybranych aktów prawnych	162
Zakończenie	165
Bibliografia	169
Akty prawne	171
Netografia	173
Spis tabel	174
Spis schematów	174
Spis fotografii	175

WYKAZ SKRÓTÓW

- ABW – Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego
- AW – Agencja Wywiadu
- AWS – Akcja Wyborcza „Solidarność”
- BOR – Biuro Ochrony Rządu
- CB-Radio – pasmo obywatelskie (radiostacja pasma obywatelskiego)
(Citizen-Band)
- CK – Czerwony Krzyż
- CP – Czerwony Półksiężyc
- CZSP – Cieszyński Związek Straży Pożarnych
- FCC – Komisja Techniki Komunikacyjnej
- GOPR – Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
- GZSPRP – Główny Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej
- ISGF – Międzynarodowe Bractwo Skautów i Przewodników
- JOT – Jednostka Operacyjno-Techniczna
- KBiP – Krajowe Biuro Informacji i Poszukiwań
- KCKRiOL – Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności
- KHDK – Klub Honorowych Dawców Krwi
- KRS – Krajowa Rada Sądownictwa
- KSA – Krajowa Sieć Alarmowa
- KSRG – krajowy system ratowniczo-gaśniczy
- KZSPGiL – Krajowy Związek Straży Pożarnych Galicji i Lodomerii
- MDP – Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze
- NATO – Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego
(North Atlantic Treaty Organization)
- OMSO – Ochotnicza Miejska Straż Ogniowa
- OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
- PCK – Polski Czerwony Krzyż
- PSP – Państwowa Straż Pożarna
- PTT – Polskie Towarzystwo Tatrzańskie
- PTTK – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
- PZSP – Pomorski Związek Straży Pożarnych
- REGON – Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
(Rejestr Gospodarki Narodowej)
- RHDK – Rada Honorowych Dawców Krwi

- SAR – Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa
- SIM PCK – Społeczny Instruktor Młodzieżowy Polskiego Czerwonego Krzyża
- SK PCK – Szkolne Koło Polskiego Czerwonego Krzyża
- SKSR – Społeczna Krajowa Sieć Ratunkowa
- SKSzR – System Krajowego Sztabu Ratownictwa
- SzRSKSR – Sztab Ratownictwa Społecznej Krajowej Sieci Ratunkowej
- ŚZSP – Śląski Związek Straży Pożarnych
- TOPR – Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
- UE – Unia Europejska
- UW – Unia Wolności
- WAGGGS – Światowe Stowarzyszenie Przewodniczek i Skautek
- WOPR – Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
- WOSM – Światowa Organizacja Ruchu Skautowego
- WSzW – Wojewódzki Sztab Wojskowy
- WZSP – Wielkopolski Związek Straży Pożarnych
- ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
- ZOSP – Związek Ochotniczych Straży Pożarnych
- ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
- ŻW – Żandarmeria Wojskowa

WSTĘP

Pozarządowe formy bezpieczeństwa są dziedziną interdyscyplinarną, gdzie bardzo ważną rolę odgrywa poświęcenie, umiejętności i wiara. Od dawna funkcjonują one w praktycznym wymiarze, przyczyniając się do uzupełniania potrzeb społecznych, wynikających z potrzeby zabezpieczenia jednego z najważniejszych czynników, jakim jest bezpieczeństwo. Obszar bezpieczeństwa według kryterium: podmiotowego, przedmiotowego, czasowego, przestrzennego oraz sposobu organizowania, a także zasad funkcjonowania pozarządowych form bezpieczeństwa jest bardzo szeroki, obejmuje m.in. zagadnienia: metodologiczne, terminologiczne, procesów, zjawisk, rozległy obszar zdarzeń, czynników sprawczych oraz skutków. Niestety, czasami jest tak, że dochodzi do sytuacji, kiedy wydarzenia przybierają formę masową, a ze względu na wymiar, natężenie bądź nagminność występowania – destabilizują i zaburzają normalny porządek społeczny. Na co dzień nie zawsze zdajemy sobie sprawę z tego, czym są pozarządowe formy bezpieczeństwa, w jakim zakresie funkcjonują i jaką spełniają rolę w społeczeństwie demokratycznym. Państwo polskie realizuje konstytucyjny obowiązek, gwarantując bezpieczeństwo swoim obywatelom, chociażby poprzez utrzymywanie odpowiednich sił i środków mających za zadanie przeciwdziałania ewentualnym zagrożeniom związanych z działaniami sił przyrody oraz człowieka. Niestety, czasami zdarzenia przybierają charakter masowy, a rozmiar, nasilenie bądź częstota występowania problematyzują i burzą normalny ład społeczny. W takich okolicznościach niezbędne wydaje się funkcjonowanie sił i środków ratowniczych, które będą działać w różnych instytucjach i strukturach organizacji pozarządowych – niejako dopełniać działalność jednostek państwowych, tworząc zintegrowany system ratowniczy. To właśnie organizacje pozarządowe wspomagają państwo w tych obszarach, gdzie nie może zaspokoić ono oczekiwań i potrzeb społecznych. Organizacje pozarządowe niezależne od administracji publicznej, które przyjęły ich rolę, nazywane są trzecim sektorem, odróżniającym się od innych podmiotów tym, że nie są nastawione na zysk – czyli non profit.

Prowadząc analizę i opracowania związane z sektorem pozarządowym, wzięto pod uwagę nie tylko stowarzyszenia i fundacje, stosując tzw. wąską definicję sektora, ale również inne podmioty niemieszczące się w tej wąskiej definicji, gdyż one również działają w szeroko rozumianej sferze społecznej. Ponieważ tematyka organizacji pozarządowych jest obszerna, monografia ta obejmuje wybrane zagadnienia z wątkami historycznymi dotyczącymi powsta-

nia i funkcjonowania organizacji. Celem niniejszej książki nie są szczegółowe, teoretyczne rozważania na temat pozarządowych form bezpieczeństwa, a jedynie przegląd najważniejszych aspektów tej tematyki w losowo wybranych przykładach poszczególnych podmiotów, jednakże w możliwie jak najbardziej obrazującym i przybliżającym czytelnikowi zakres podmiotowy i przedmiotowy tematycznego zagadnienia.

Rozdział pierwszy – *Organizacje non profit* – koncentruje się na wybranych definicjach organizacji pozarządowych. Dalsza część rozdziału przybliży podmioty zaliczane do trzeciego sektora oraz zadania i funkcje organizacji pozarządowych w gospodarce. Polskie organizacje pozarządowe biorące udział w akcjach ratowniczych są swoistym preludium do rozwinięcia w dalszej części monografii.

Rozdział drugi – *Ratownictwo specjalistyczne* – poświęcony jest przedmiotowemu zagadnieniu. Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP jest pierwszym podrozdziałem dotyczącym zakresu ratownictwa specjalistycznego. Na wstępie przedstawiono rys historyczny Ochotniczej Straży Pożarnej. Dalsza część podrozdziału koncentruje się na strukturze organizacyjnej Ochotniczej Straży Pożarnej oraz jej celach i zadaniach. Kolejny podrozdział poświęcony jest Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi. Po krótkim rysie historycznym przedstawione są: siedem zasad Ruchu PCK oraz jego cele statutowe, struktura organizacyjna i zadania. Ostatnia część podrozdziału drugiego poświęcona jest pomocy socjalnej PCK. Związek Harcerstwa Polskiego stanowi trzeci podrozdział drugiego rozdziału niniejszej monografii, gdzie na wstępie przedstawione są: krótki rys historyczny oraz cele statutowe, struktura organizacyjna, jak i zadania ZHP. W podrozdziale tym mieści się również nawiązanie do wychowania w wartościach oraz metody harcerskiej.

Rozdział trzeci poświęcony jest stowarzyszeniom kultury fizycznej, w tym Wodnemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu oraz Górskiemu i Tatrzańskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu. Oprócz przedstawienia krótkiej historii tych stowarzyszeń omówione są także ich cele statutowe, struktury organizacyjne i zadania.

Rozdział czwarty ujmuje początki CB-Radia zarówno w Polsce, jak i na świecie. Przybliży regulamin eterowy oraz urządzenia techniczne i organizacje CB-Radia, ponadto w ogólnym zarysie przedstawia jego najważniejsze kanały.

Rozdział piąty – zatytułowany *Ogólnopolski system bezpieczeństwa* – porusza zagadnienia związane ze Społeczną Krajową Siecią Ratunkową, przybliżając jej rolę i zadania oraz podstawowe cele. Rozdział finalizują uregulowania prawne oraz analiza akt prawnych w przedmiotowej tematyce.